

UR ZIKINA EZIN DA GARBITU

(Afrikako esaera zaharra)

Zaindu ezazu,
bizitzaren irribarrea da.
Zure eskuetan dago

JARDUERAK

2-7 URTE BITARTEAN

JARDUERAK 2-7 URTE BITARTEAN

2022-2023 Ikasturtea

I. SARRERA

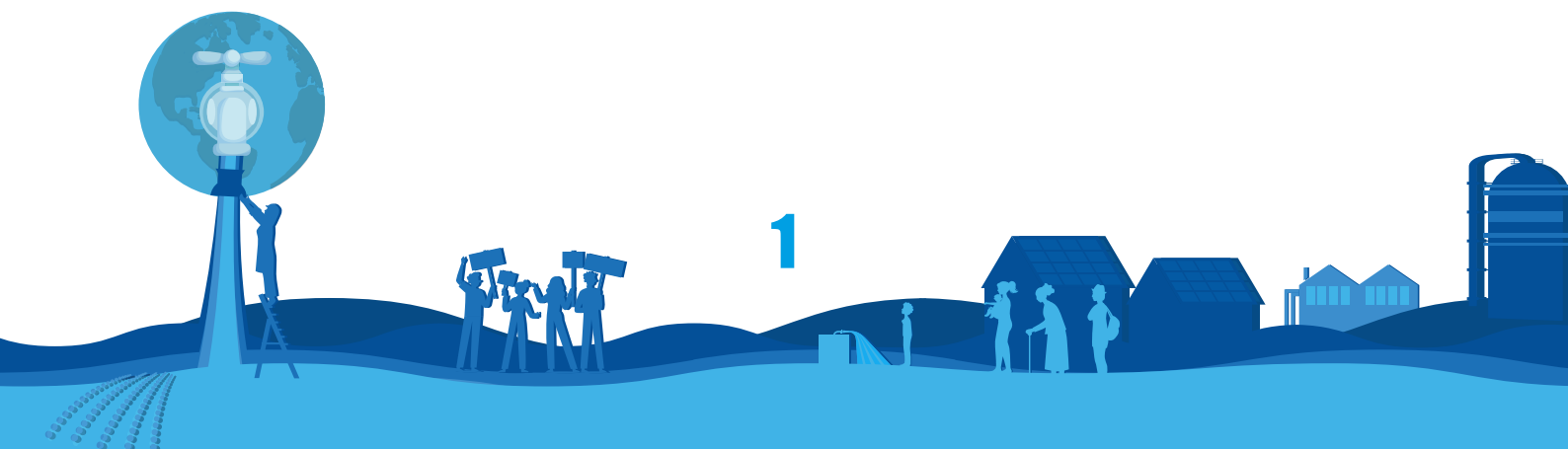
Oinarrizko giza eskubidea da ura. - Ura, duen berezko izaeragatik, ezin da beste salgai batzuen moduan tratatu. Ura ondasun publikotzat hartu izan da beti, eta, horren ondorioz, modu arrazional eta solidarioan erabili behar da. Justiziaz banatzea erakunde publikoen erantzukizun ukaezina da. Alde horretatik, onura propioa bilatzen duten konpainia botereetsuen jarduerak, batzuetan erakunde eta botere publiko jakin batzuekin bat egiten dutenek, planteamendu horiek alde batera utz ditzakete, pobreak beren eskubideez gabetzeko mehatxu eginez eta gizarte-desberdintasunak areagotuz¹.

Beraz, urarekin ez genuke beste edozein ondasun ekonomikorekin bezala jokatu behar, biziari eta ekosistemei eusteko ezinbesteko baliabide bezala baizik, urik gabe bizitza arrisku larrian baitago. Baina, beste ezeren gainetik, ura ezinbestekoa da gizakien duintasunerako. Hala, bada, Nazio Batuen Erakundeko Batzar Nagusiak, 2010eko uztaillean, ura eta saneamendua eskuratzea oinarrizko giza eskubide unibertsal eta besterenezin gisa onartu zuen.

Aditu askoren ustez, ura izango da hurrengo mundu-gerra handiaren protagonista nagusia. Egia esan, azken aldian gertatutako gatazketako batzuk, besteak beste, elementu hori kontrolatu eta bermatzeko nahiak eragin ditu². Izan ere, ura gero eta ondasun preziatuagoa da, gutxi eta gaizki banatuta dagoelako.

¹ "Gerta daiteke meatzaritzako edo nekazaritzaren industriako enpresek ur-iturriak monopolizatzea, hala nola Europara esportatzeko Afrikan ekoiztako loreen kasuan, itsasoetan eta ibaietan hondakin kimikoak isurtzeak eragindako kutsadura larriaren kasuan, edo aisialdiko instalazioen gehiegizko eskaintzan, batzuetan turismoari lotutakoan, hala nola garapen bidean dagoen herrialde batean golf-zelai batek herri batek baino ur gehiago erabiltzen duenean. Edo gerta daiteke, halaber, ustez onuragarriak diren industria hidroelektrikoek giza eta ingurumen-suntsipena gutxiesten dutenean, edo herrialde bateko ur-hornidurako sistema pribatizatu eta enpresa transnazionaleri irabaziak emateko administratzen denean. <https://www.ecojesuit.com/el-agua-en-la-doctrina-social-de-la-iglesia/>

² Zisjordaniako kokaleku israeldarrak edo Nilo edo Mekong ibaien inguruko gatazkak dira horren adibide. Cf. <https://www.ecojesuit.com/el-agua-en-la-doctrina-social-de-la-iglesia/>

JARDUERAK 2-7 URTE BITARTEAN

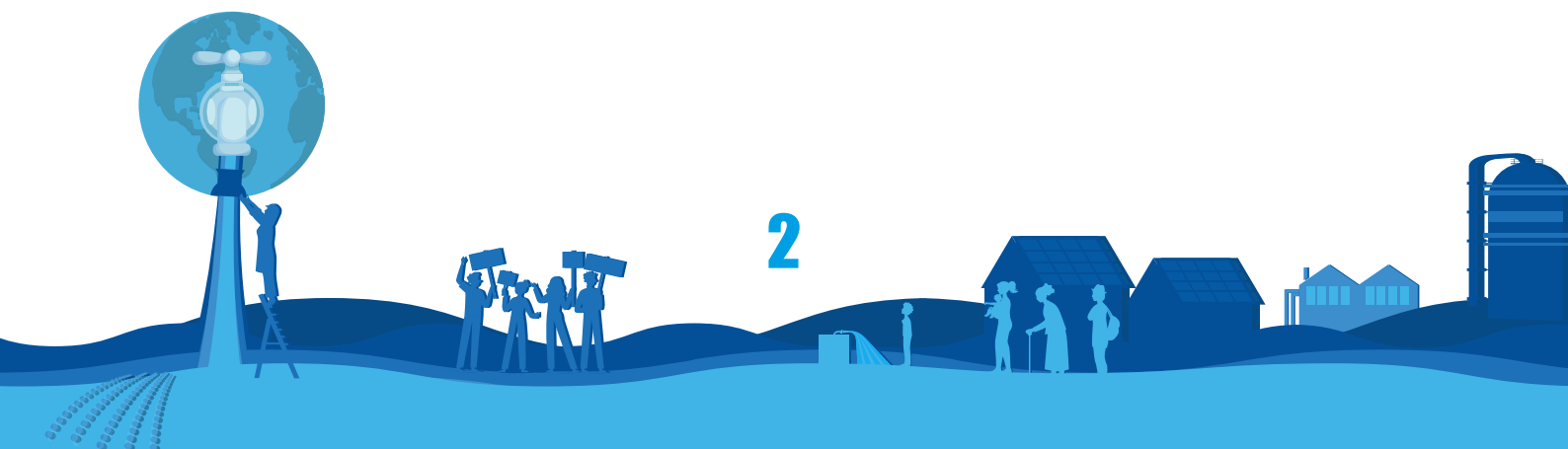
2022-2023 Ikasturtea

II. HELBURUAK

- Modu sortzaile eta arduratsuan aurkitzea kontsumo arduratsua egiteko inguruko baliabideak berrerabiltzeko aukera, metodo zientifikoaren bidez.
- Kontsumo arduratsuko jarrerak garatzea, materialen erabilera murriztuz eta birziklatuz.
- Bizitza, natura eta lurrak eskaintzen diguna fedetik balioestea eta ospatzea.
- Landa-lanaren bidez, baliabide hidrikoak (ura eta arrainak) gehiegikeriaz edo gaizki erabiltzearen ondorio negatiboren bat ikertzea eta konponbide osasungarri bat proposatzea.
- Ingurunearekin lotutako arazoak planteatzea eta konponbidea ematea.

III. EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

- Natura zaintzea garrantzitsua zergatik den azaltzen du, ematen digunaren adibideren bat jartzen du, eta natura zaintzen laguntzeko zer egin dezakegun adierazten du.
- Egitendituzten arte-sorkuntzetan aktiboki parte hartzen du, ahoz zein manipulazioaren bidez, eta besteen ekoizpenak errespetatzen ditu.
- Ideiak eta proposamenak ahoz adierazten ditu, sormenez eta ekarpen guztiak errespetatuz.
- Erabili ohi dituen objektuak berrerabiltzeko hainbat aukera proposatzeko gai da, eta ekimena eta erantzukizuna erakusten ditu.
- Hainbat energia-mota konparatzen ditu, eta horiek aprobetxatzeko erreserbak edo baldintzak eta ingurumenean duten eragina aztertzen ditu.

JARDUERAK 2-7 URTE BITARTEAN

2022-2023 Ikasturtea

IV. PROPOSATUTAKO JARDUERAK ETA ZEREGINAK

1. JARDUERA (SARRERAKOA) – OZEANOKO ANIMALIEK GURE BEHARRA DUTE

Helburua: 6. GIHaren gaia aurkeztea: ur garbia eta saneamendua.

Denbora: 45'

Laburpena: A whale's tale bideoa ikusiko dugu (lurra gaixorik dago abestia), eta jarduera aurkeztuk dugu.

Materiala:

- <https://www.youtube.com/watch?v=XITKVkwUVaU> (lurraren abestia)
- <https://www.youtube.com/watch?v=xFPoIU5iiYQ> (Balea: A whale's tale)
- Itsasoko sendagilearen txartela kartoi mehean inprimatuta (l. eranskina)
- Koloreak

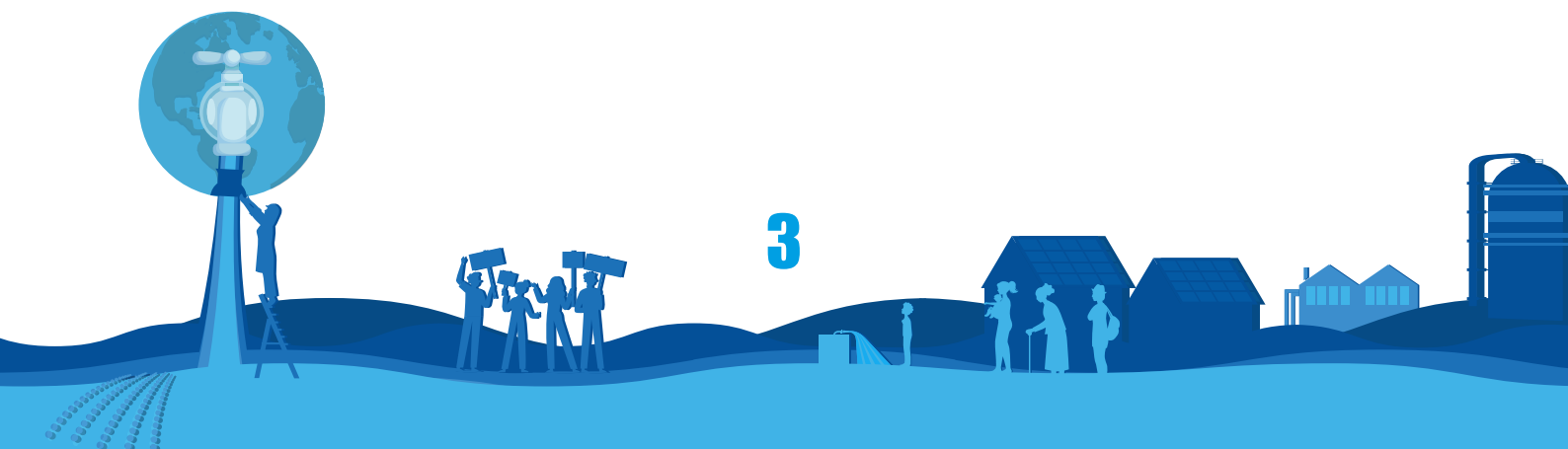
Garapena:

Abestiaren aurretik, gaiari buruzko aurkezpen txiki bat egingo da, umeei egokitutakoa, Lurra gure etxea dela adieraziz eta, batez ere, urari garrantzi berezia emanez, bizitzarako funtsezkoa baita. Behin hori eginda, lurrak arazoak dituela esango diegu, eta bideoa proiektatuko dugu.

Abestia ikusi ondoren, Lurrari zer gertatzen zaion eta nola zaindu dezakegun galdetuko diegu haurrei. Uraren arazoan jarriko dugu arreta: zer gertatzen da itsasoan eta ibaietan? Baleak, gure lagunak, ozeanoko animaliekin zer gertatzen ari den erakutsiko digu. Ondoren, bigarren bideoa ikusiko dugu.

Itsasoko animaliei lagundu behar diegu, bideoko haurrak egiten duen bezala. Uraren sendagile bihurtuko gara, animaliei laguntzeko!

Lehenik eta behin, uraren sendagilearen txartela egin behar dugu, kartoi mehean inprimatu eta haurrei moztuta emango diegu; ondoren, margotu egingo dute, eta izena jarriko diote.

JARDUERA 2-7 URTE BITARTEAN

2022-2023 Ikasturtea

2. JARDUERA – ITSASOKO SENDAGILEAK.

Helburua:

Uraren kutsadurari buruz hausnartzea eta kontzientziatzea.

Denbora: 40'

Laburpena:

Talde-lana egingo dugu, uraren kutsadurari eta planeta zaintzearen garrantziari buruzko hainbat galderari erantzuteko

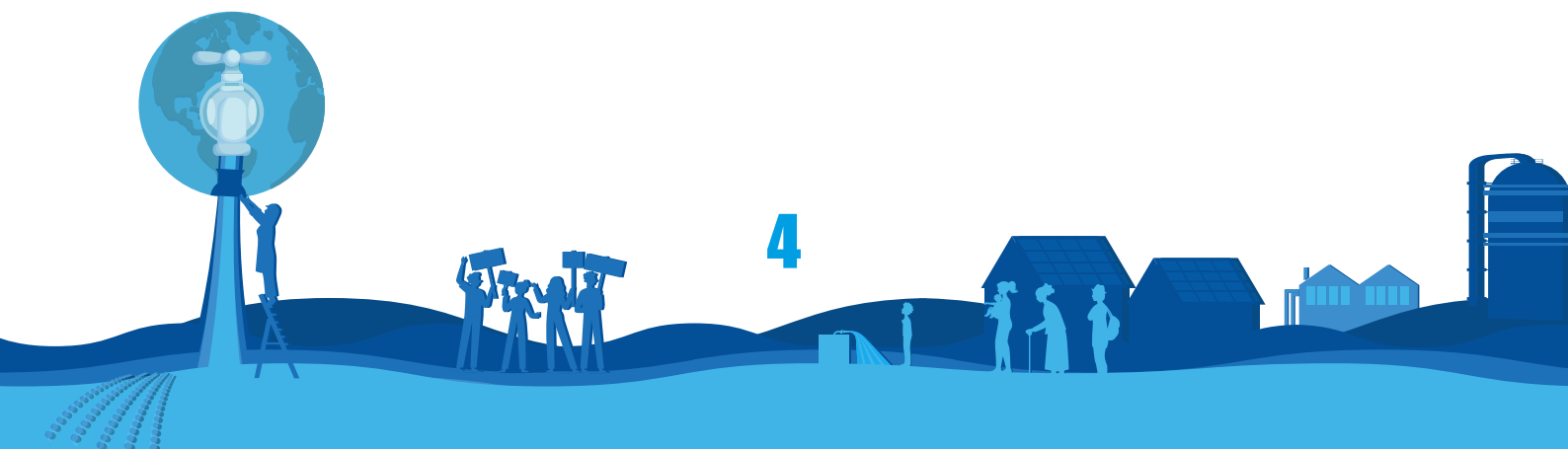
Materiala:

- Kartoizko edo kartoi mehezko 4 panel, galdera bakoitzerako bana.
- Papera eta koloreak, marrazki bakoitza folio baten erdia izango da.

Garapena:

Aurreko jarduera gogoratuko dugu, eta ura zaindu behar dugunez, uraren sendagile bihurtuko gara. Hasi aurretik, gogoeta egin behar dugu, eta gai batzuk ulertu. Taldeetan banatuko ditugu ikasleak, eta talde bakoitzak galderari erantzun beharko dio, erantzuna irudikatzen duen marrazki bat eginez. Txikienei inprimakia eman diezaiekegu. Kartoizko edo kartoi mehezko paneletan itsatsiko dira. Galdera batzuk egingo dizkiegu:

- Zertarako behar dugu ura?
- Nor bizi da uretan?
- Nola kutsatzen/zikintzen da ura?
- Zer egin dezakegu ura zaintzeko?

JARDUERAK 2-7 URTE BITARTEAN

2022-2023 Ikasturtea

3. JARDUERA – GARBITU DEZAGUN ITSASOA!

Helburua:

Giza jarduerak ingurumenean duen eraginari buruzko hausnarketa bultzatzea. Ura babesteko ekintza motibatzea.

Denbora: 50'

Laburpena:

Bideoa ikusiko dugu eta gogoeta egingo dugu. Jarduera egingo dugu.

Materiala:

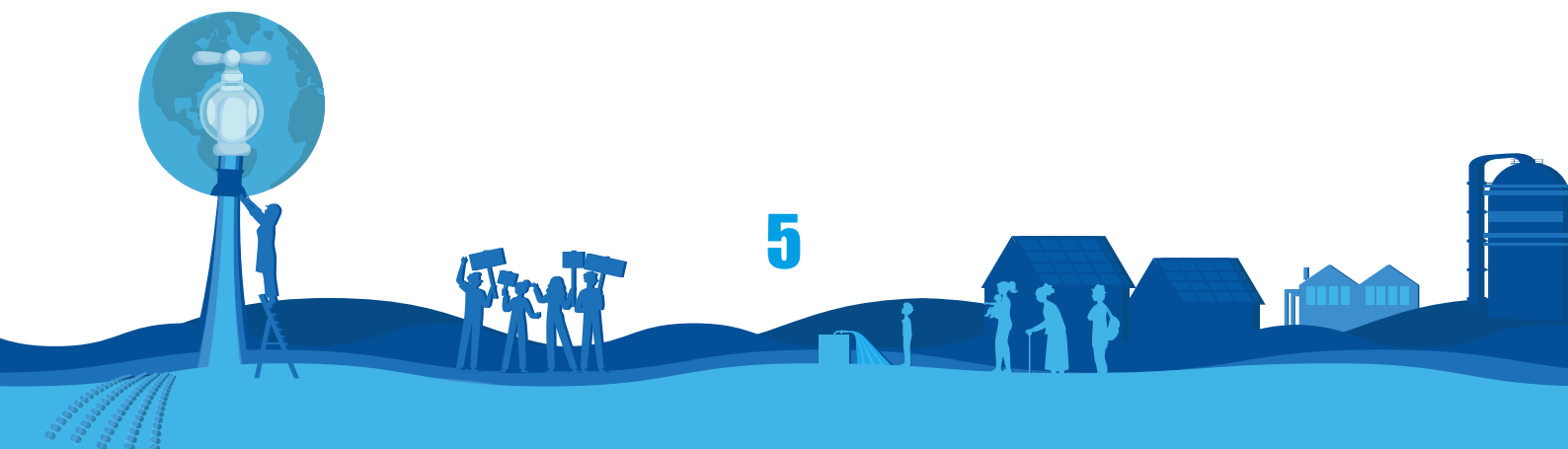
- Bideoa: <https://www.youtube.com/watch?v=dcYVPxj75m8> (Dino)
- <https://www.youtube.com/watch?v=TnOzdwKJzWs> (itsasoko soinuak)
- Lemon dortokaren marrazkia (2. eranskina)
- Zaborrezko Uhartea (2. eranskina))

Garapena:

Arbitu dezagun itsasoa! Eddie dinosauroaren bideoa ikusiko dute. Bideoan, ura nola garbitzen duen erakusten du, eta hurrei parte hartzeko aukera ematen die. Guk zer egin dezakegun hausnartzera bultzatuko ditugu. Hondartzara edo errebara joaten direnean zaborrarekin zer egiten duten galdetuko diegu, etab. Ontziak birziklatzeak eta berrerabiltzeak duen garrantzia ere azpimarratuko dugu. Nork sortzen ditu hondakinak? Zer egin dezakegu hondakinekin?

Eddieri lagundu diogu, eta orain zerbait egiteko unea da. Ipuin baten moduko sarrera egingo dugu: maisuari Lemon dortoka bisitan etorri zitzaion bart (ikus 2. eranskina), eta gure laguntza behar duela kontatu zion, ura gaixorik dagoela. Itsasora goaz (bideoa jarriko dugu, soinua entzuteko).

Zaborrezko Uhartearen iruditik abiatuta (2. eranskina), haurrek zer den zaborra eta zer ez bereizi ahal izango dute (inguratuz). Zailagoa egiteko, adibidez, kolore desberdinak erabil daitezke hainbat zabor mota bereizteko (beira, kartoia, metala, plastikoa, organikoa).

JARDUERAK 2-7 URTE BITARTEAN

2022-2023 Ikasturtea

Azkenean, garbitzea garrantzitsua dela azpimarratuko dugu, baina are garrantzitsuagoa dela ez zikintzen saiatzea.

4. JARDUERA – BESTE ZER EGIN DEZAKEGU?

Helburua:

Uraren garrantziaz kontzientziaztea, eta ura aurrezten eta zaintzen laguntzen duten keinu txikiak egitea.

Denbora: 30'

Laburpena:

Ur eskasiaren egoera bat planteatuko dugu, eta konponbideak bilatu behar dituzte, ura "gasta" ez dadin.

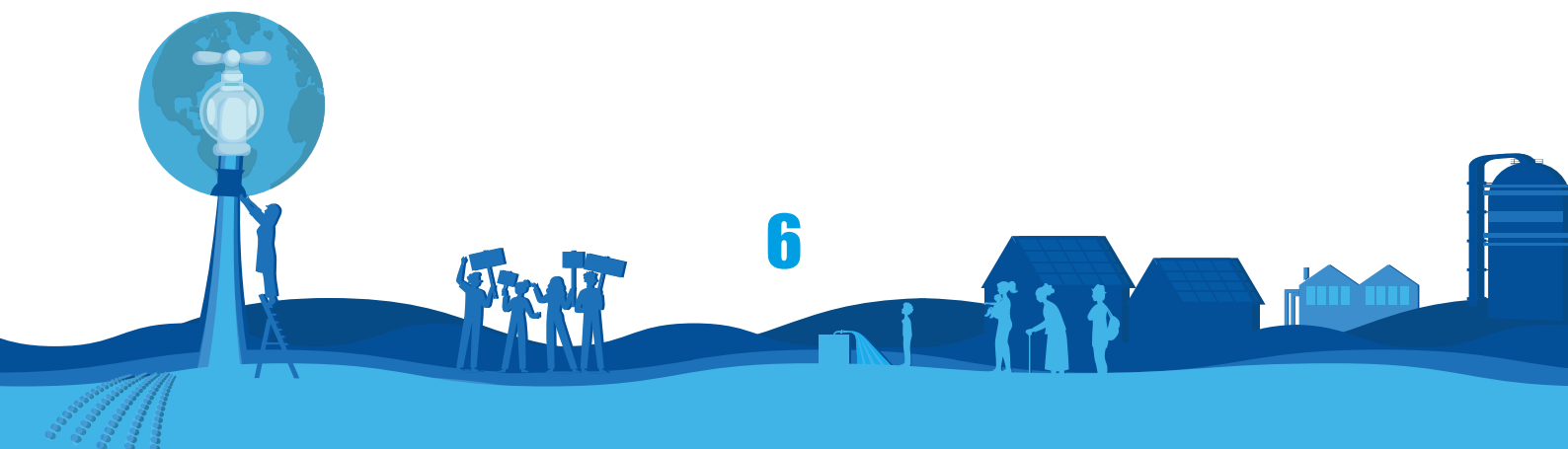
Materiala:

Proiektziorako irudiak.

Garapena:

egoera bat planteatuko dugu: eskolan urik gabe geratu gara. Zer egingo dugu? Hausnarketa bat egingo dugu: haurrek urik gabe egin ezin ditzakegun jarduerak identifikatu behar dituzte, eta horiek antzezteko eskatuko diegu, mugimendua sustatuz, adibidez: igeri egin, dutxatu, etab. Nola egingo zenuke urik gabe? Eztabaida ahalik eta gehien luzatzen saiatuko gara, haurren irudimena pizteko. Nola egingo genuke urik gabe? Haurrei ulertarazi behar diegu ura dela bizitzaren oinarria, eta urik gabe ezin dugula ezer egin.

Ondoren, ura "suspertu egingo da", hau lasaitasuna! Uraren balioaz jabetu ondoren, irtenbideak pentsatu behar ditugu. Triptikoarekin lotuko dugu: "KEINU BAKOITZAK BERE BALIOA DU" (proiektatu egin daiteke); haurrek ura zaintzen laguntzen duten ekintzak identifikatuko dituzte (dutxa laburrak, txorrota ixtea, ureztatzeko euri-ura erabiltzea, etab.). Beraiek ere beren proposamenak egiteko eskatuko diegu.

JARDUERA 2-7 URTE BITARTEAN

2022-2023 Ikasturtea

5. JARDUERA – BADAGO URA GUZTIONTZAT?

Helburua:

Uraren banaketa desorekatuari eta saneamendu-gabeziari buruz hausnartzea.

Denbora: 25'

Laburpena:

Ipuin baten bidez, ura eta saneamendua eskuratzeko aukerari buruzko desoreken inguruan kontzientziazten saiatuko gara.

Materiala:

Ipuina edo kontakizuna. Palabras de África liburua irakurtzeko proposamena, ipuina "Los Ríos Tristes": <https://proyde.org/wp-content/uploads/2021/07/palabras-de-africa.pdf> (pág. 47)

Garapena:

Ur faltarekin lotutako aurreko jarduera gogoratuko dugu, eta beste herrialde batzuetan hori errealitate bat dela adieraziko diegu. Milioika haurrek ez dute ur-txorrotarik etxean, ezta eskolan ere. Ipuin-kontalari baten bidez landuko dugu jarduera.

6. JARDUERA – NIRE LAGUNAREN URA

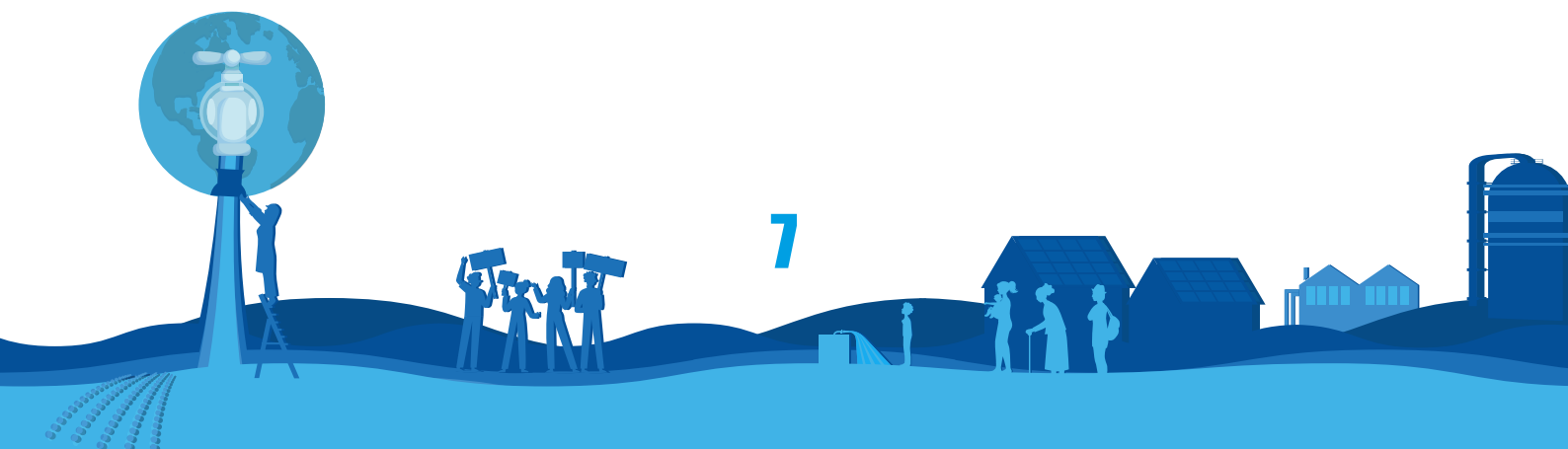
Helburua:

Ura eskuratzeko aukerari buruz gogoeta egitea.

Denbora: 45'

Laburpena:

Herrialde aberastuek pobretuek baino 12 aldiz ur gehiago kontsumitzen dute. Jarduera honek uraren kontsumoari buruz hausnartzeko aukera eman nahi du, aldatzeko eta aurrezteko irtenbideak proposatuz.

JARDUERAK 2-7 URTE BITARTEAN

2022-2023 Ikasturtea

Materiala:

- Paperezko biribilkia edo kartoi meheak
- Errotuladoreak
- Kanpainako bideoa: Nire lagunaren ura

Garapena:

Bideoa ikusi aurretik:

Biribilean eseriko gara, eta zerrenda bat egingo dugu paper handi batean: ura kontsumitzen dugun eguneko une guztiak jasoko ditugu, eta kontsumo hori nolakoa den ere idatziko dugu (adibidez: hortzak garbitu, ura edan, dutxatu...).

Amaitzen dugunean, gure egunerokoa urik gabe nolakoa izango litzatekeen pentsatuko dugu, eta urik gabe geratuko bagina zer egingo genukeen. Zerrenda bat egingo dugu.

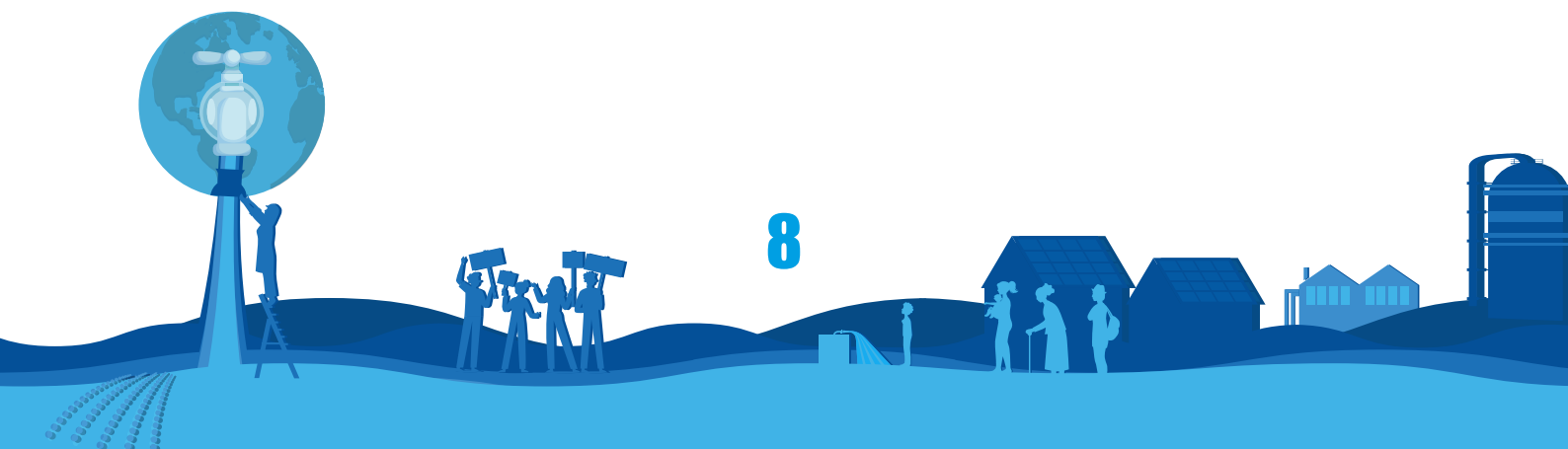
Bideoa ikusi ondoren:

Lehenengo zerrenda berrikusiko dugu, eta, behar izanez gero, zerrenda handituko dugu.

- Urrik gabe imajinatu duzuen bizitzak ba al du bideoan ikusi dugunaren antzik?
- Zuen ustez, denok eduki beharko genuke ura eskuratzeko aukera?
- Nola lor dezakegu hori?

Galderekin amaitutakoan, ura erabiltzen dugun uneen lehenengo zerrenda hartuko dugu berriro, eta une horietan guztietan ura aurrezteko moduak bilatzen saiatuko gara.

Amaitzeko, ur kontsumoa hobetzeko eta alferrik ez gastatzeko egin ditzakegun gauza guztien zerrenda egingo dugu.

JARDUERAK 2-7 URTE BITARTEAN

2022-2023 Ikasturtea

7. JARDUERA – EGIN DEZAGUN ZERBAIT GAUZAK ALDATZEKO

Helburua:

Uraren kontsumoari buruz hausnartzeko espazio bat sortzea, eta egoera hori aldatzeko eta ura aurrezteko irtenbideak proposatzea.

Denbora: 1 h

Laburpena:

Ura altxor bat da, lurrak ematen digun opari bat, baina ez da amaigabea, pertsona guztiok behar dugu ura bizitzeko, eta denok ez dugu behar bezala erabiltzen. Naturako gainerako elementuak bezala, ura ere zaindu egin behar dugu, ez dugu kutsatu behar, pertsona guztiak ur garbia eskuratzeko aukera izatea nahi badugu.

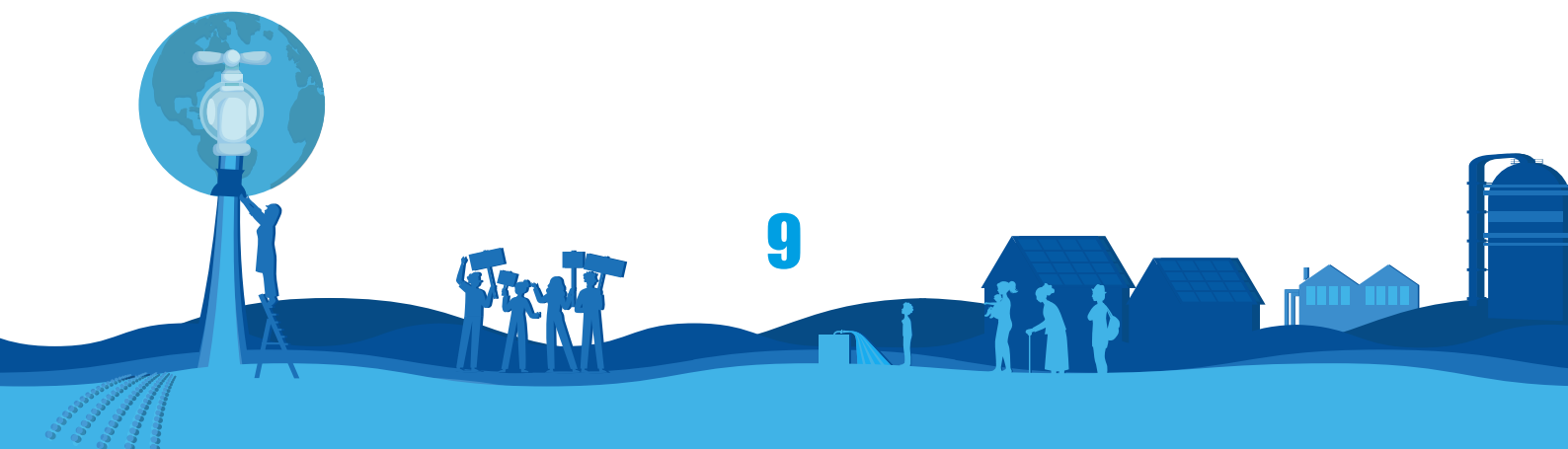
Materiala:

- Paper itsasgarria
- Koloreak
- Kanpainako bideoa: Ura munduan

Garapena:

Bideoa ikusi ondoren, uraren erabilera desegokia egitearen ondorioei buruzko hausnarketa labur bat egitea proposatuko dugu, eta gure esku dauden konponbideak pentsatuko ditugu, gure eguneroko ur-kontsumoari dagokionez. Egunerokotasunean ez ezik, mendira edo hondartzara joaten garenean zer egiten dugun edo iturri publikoetan ura nola erabiltzen dugun ere pentsatu behar dugu.

Konponbideak bateratu ondoren, etiketa dibertigarrien lantegi bat egitea proposatuko diegu, sukaldeko, komuneko edo dutexako txorrotan ondoan itsasteko, uraren erabilera egokia gogoraraziko diguten esaldi eta irudiekin.

JARDUERAK 2-7 URTE BITARTEAN

2022-2023 Ikasturtea

8. JARDUERA: UR-IRAGAZKIA EGITEKO LANTEGIA

Sarrera:

Edateko ura gure osasunerako inolako arriskurik gabe kontsumi dezakeguna da, baina pertsona guztiek ez dute ur garbia eskuratzeko aukerarik. Munduan, hiru pertsonatetik bik soilik dute edateko ura eskuratzeko aukera, eta horretarako aukerarik ez duten pertsonak, oro har, herrialde pobretuetako landa-eremuetan bizi dira edo lekualdatutako pertsonak eta errefuxiatuak izaten dira.

Baina, zergatik ez dago urik jende guztiarentzat? Arrazoi bat klima-aldaketa da, lehorteak edota lurmentzeak eragiten dituenak; beste arrazoi batzuk, adibidez, gainpopulazioa, kutsadura eta abar dira.

Zer egin dezakegu? Hainbat tokitan putzuak, komunak edo uraren zikloarekin lotutako bestelako azpiegiturak eraiki edo birgaitzeko premia dute. Gainera, gure eguneroko ohiturak ere alda ditzakegu, uraren erabilera arduratsua eginez.

Helburuak:

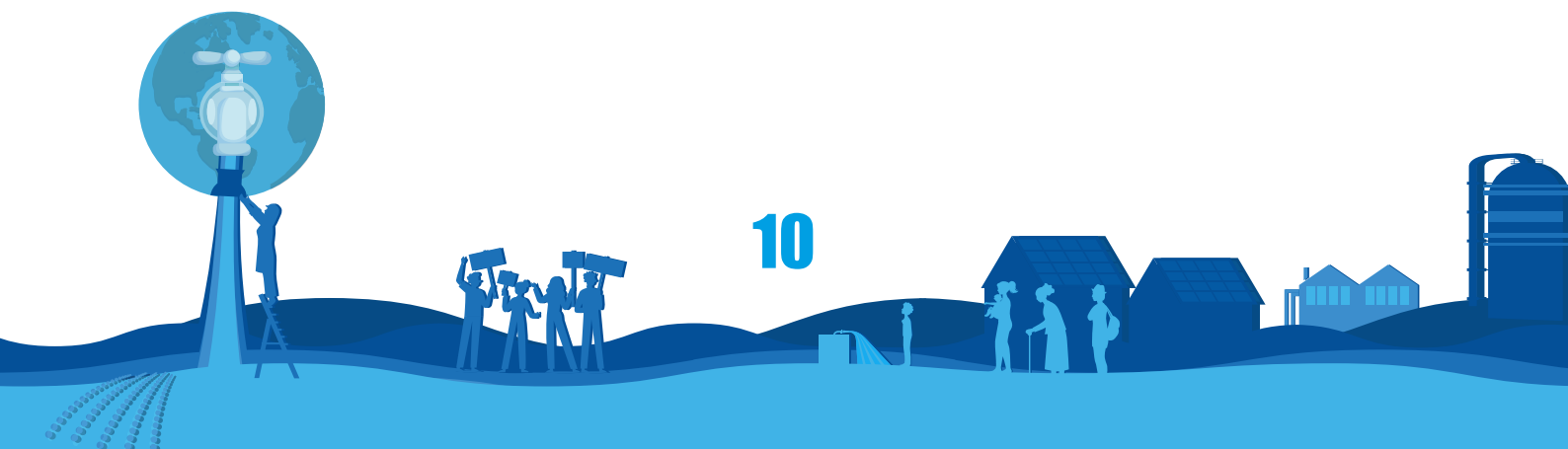
- Ura aurrezteko eta aprobetxatzeko baliabide bat eraikitzea.
- Uraren kontsumo arduratsua egiteko kontzientzia sortzea eta horretarako baliabideak ematea.

Proposamena:

Ur grisak (edo erabilitako urak) garbitzeko ur-iragazki bat egitea proposatzen dizuegu. Ur grisak esaten zaie etxeko erabileratik datozen urei, hala nola etxeko tresnak eta arropa garbitzekoari, edota bainatzeko erabiltzen dugunari ere, eta, ur hori edangarria ez izan arren, beste zeregin batzuetarako berrerabil daiteke, hala nola komunean erabiltzeko, landareak ureztatzeko, etab.

Materialak:

- Plastikozko botila bat
- Guraizeak
- Kotoia edo gasa

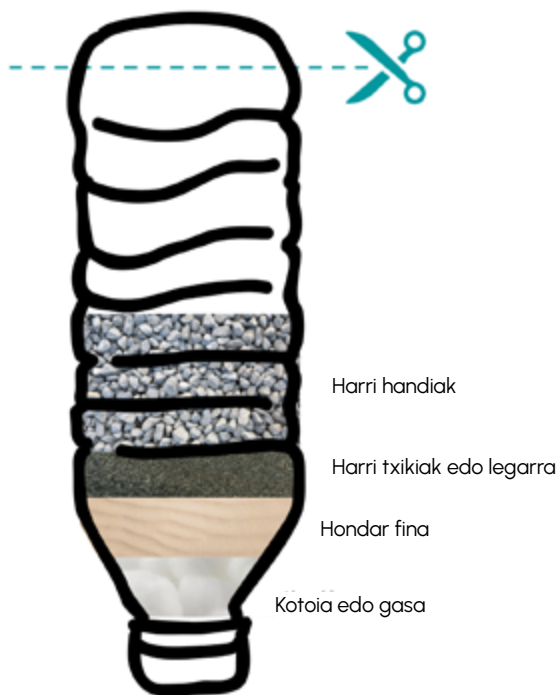

- Hondar fina
- Harri txikiak edo legarra
- Harri handiagoak

Garapena:

1. Hasteko, botilaren oinarria moztu behar dugu, eta tapoia kendu behar diogu.
2. Ondoren, botilaren lepoa eta beheko aldeak kotoiarekin bete behar ditugu; gasa ere erabil dezakegu.
3. Kotoiaren gainean, hondar fineko geruza txiki bat (hatz bateko lodiera, gutxi gorabehera) erantsiko dugu, gero harri txikiz osatutako geruza bat eta harri handiagoz osatutako beste bat..

Behin hori eginda, proba egiten has zaitezke. Pixkanaka, ur zikina botako dugu, eta botilaren ahotik ateratzen den ura garbia dela ikusiko dugu. Baina, KONTUZ! Gogoratu ur hori EZ DELA EDANGARRIA, hau da, ezin dela edan, baina landareak ureztatzeko edo komunarako berrerabil daiteke..

ERANSKINAK

2022-2023 Ikasturtea

ERANSKINA URAREN SENDAGILEAK

ERANSKINA

LEMON DORTOKA

ZABORREZKO HONDARTZA

